

Hur bemöta personer med Aspergers syndrom?

Hur är vardagen?-Vad lärare och andra bör veta

Sanna Gröndahl, pedagogisk handledare

susanna.grondahl@karkulla.fi

Det som avviker, och därmed är onormalt, måste inte
nödvändigtvis vara sämre.
(Hans Asperger 1938)

Ett spektrum...av behov av rätt bemötande och förståelse

Jag klarar inte av ljudet av stolarna i klassen

Jag älskar att snusa min lärare i håret

Jag är livrädd att nån ska röra mej

Jag klarar inte av människornas "munvindar" som kommer

Jag kan inte duscha efter jumppan

Jag äter aldrig i skolan

Jag använder aldrig strumpor

Barn med AS har ofta...

Försenad social förståelse och mognad

Outvecklad empati (INTE oempatisk)

Svårt att få kamrater, blir ofta retade

Svårigheter med att kommunicera och kontrollera
sina känslor

Barn med As har ofta...

Sina specialintressen, som ofta har en stor intensitet

Svårigheter att koncentrera sig i klassrummet, avvikande inlärningsförmåga

Behov av hjälp och stöd att planera samt organisera sin dag

Överkänslighet på ett eller flera sinnesområden

En fungerande vardag kräver fungerande vuxna

En förståelse för personen

Kunskap

Empatisk förmåga

Flexibilitet

Lyhördhet

Kreativitet

Gott samarbete mellan de vuxna kring
barnet

Mm mm

Kognitiva förmågor, vad ser vi

Lärarna ser ofta en mycket ojämn
begåvningsprofil

en oläslig handstil

speciell inlärningsstil

i högre klasser svårigheter med organisering och
"fria" uppgifter

Theory of mind (mentalisering)

Förmågan att "vara i någon annans kläder"

Tolkar det någon säger bokstavligt

Läsa av tankar och känslor (ansiktsuttryck)

Tolka tonfall rätt

Svårighet med att skilja på avsiktliga och oavsiktliga handlingar

Dålig konflikthantering

Stress påverkar negativt (sämre theory of mind)

Svag Theory of mind

Axel har ett eget "bänd" där han spelar elgitarr och så finns där några andra pojkar som spelar bas och trummor. Det var instrumenten som var viktiga för Axel och inte vilka som spelade på dem. Axel krävde av sina "bänd" medlemmar att de skulle spela exakt som han ville, annars fick de sluta i gruppen. Detta ledde till att gruppmedlemmarna ofta byttes ut.

Hur underlätta vardagen?

Sociala berättelser

Seriesamtal (Carol Gray)

ex. trippelkommunikation

Mind reading, the interactive guide to emotions

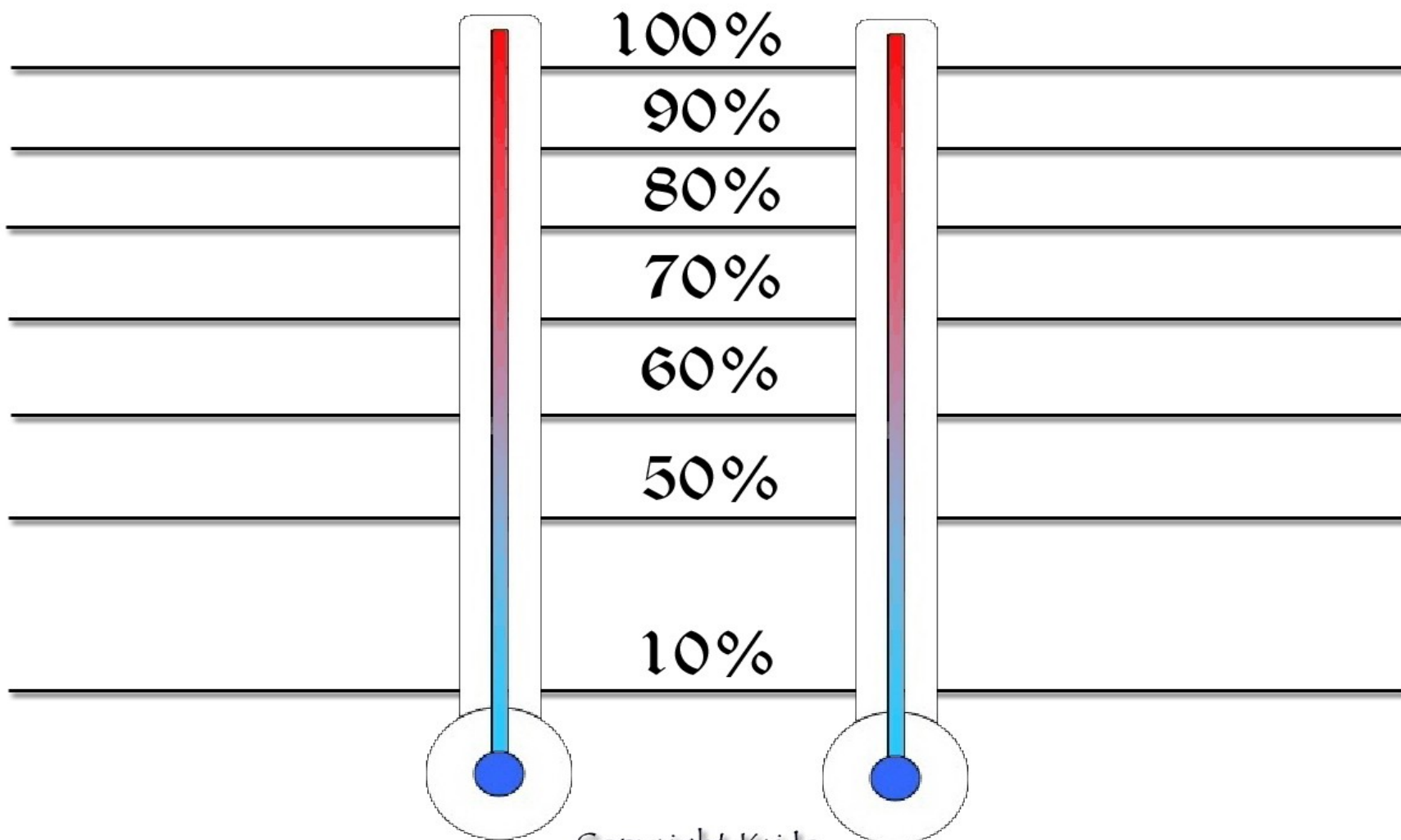
Kat-kit (kognitiv affektiv träning)

använd hjälpmedel, handlingsplaner
(telefon, almanack, diktafon mm)

Ledsen

Arg

Copyright Kride

Sociala berättelser

Röd flugsvamp får man inte äta.
Den är giftig. Det är farligt att
äta giftiga svampar.

Burksvampar som man köper på
affären är inte farliga. Oskar och
mamma tycker om svamp.

Sociala berättelser

ARBETENS REGLER

Seriesamtal

Exempel social berättelse

Nu ska jag gå till fotbollsplanen

Jag vill spela fotboll på lunchrasten.

Hoppas att jag får stå i mål

Jag vill helst vara målvakt.

Kan jag få vara målvakt?

Ibland när jag kommer till fotbollsplanen så står någon annan redan i målet. Då frågar jag om jag får vara målvakt.

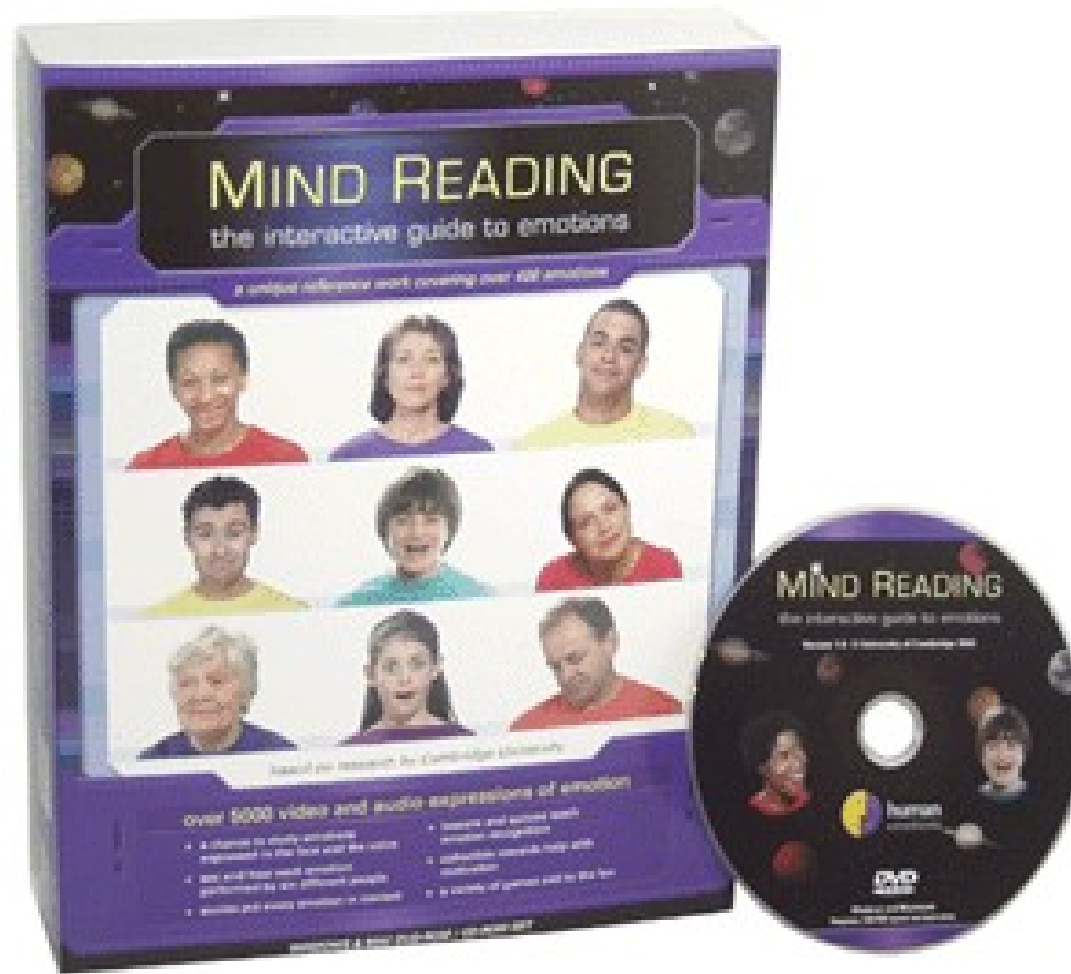
Snart är det min tur

Om jag inte får vara målvakt spelar jag på någon annan plats. Många tycker att det är roligt att vara målvakt. Man måste turas om.

Mind reading

-öva ansiktsuttryck och sociala händelser

Exekutiva förmågor

Förmågan att planera och organisera

Arbetsminnet (glömmer fort)

Förmågan att hämma och kontrollera sina impulser

Förmågan att reflektera över och utvärdera sina egna handlingar

Tidsuppfattningen, disponera och prioritera

Tänka ut använda sig av nya problemlösande strategier

Exekutiva förmågor forts.

Komma igång, starta

Ta initiativ

Motivera sig själv

Automatiskt agerande

Exempel på Exekutiva funktioner

Camilla kommer ideligen med smutsiga och opassande kläder till jobbet. Då saken diskuteras närmare visar det sig att hon brister i så väl initiativförmåga och planeringsförmåga.

Peter bor i egen lägenhet som är mycket stökig. Peter har blivit tillsagd att alltid städa en viss dag i veckan, men det blir aldrig något. Han brister i impuls kontroll samt förmågan att planera och organisera.

Kalle simultanflyger i 14 timmar till Kanada. Han varken äter eller besöker WC under denna flygning. Han brister i impuls kontroll samt tidsuppfattning.

Hur underlätta vardagen?

Gör planeringar för personen

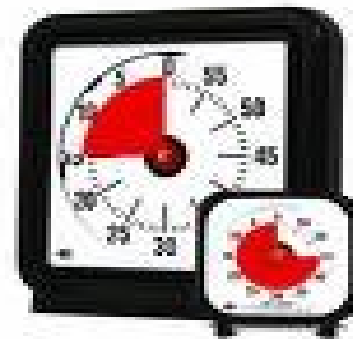
Belöningsystem

Starta fysiskt personen

Använd tidshjälpmedel

Ge "tågordningar"

Ge handlingsplaner, påminnelser m.m

Minnet

Arbetsminnet , har ofta svårt att hålla kvar information i medvetandet medan man löser ett problem

Minnet är inte organiserat så att det går snabbt att plocka fram minnen

Sparar fakta i det semantiska minnet och inte i det mera automatiserade minnet

Central koherens

Duktig att se detaljer men klarar inte av att skapa helheter.

En god central koherens innebär att man lätt kan se vad som är relevant och vad som är överflödigt i en situation.

En person med AS skapar här rutiner och ritualer, för att få en ordning på "sitt kaos"

Bristande central koherens

Kamelen var grällt orange
med bjällror vid halsen
en blank randig kudde i svart och rött
med guld och fransar
vilade mjukt på hans rygg
den var alldeles slät och
sval

han dog

när luften som läckte ut
fick honom att sjunka ihop

jag var knappt två år då

hur kan du minnas det
ingen minns från när de var så små
det är helt otroligt
att du minns varenda liten detalj

men jag har ingen aning om
att jag hade en bror
eller en mamma
eller en pappa

konstigt nog..

Hur underlätta vardagen?

Sociala berättelser fungerar bra här

Ge stöd vid läx- och provläsning

Ge tidsramar (fastnar vid detaljerna)

Ge mental förberedelse (tex vid fest, tävlingar mm)

Ge rutiner (se upp för invecklade rutiner)

Skapa en AS vänlig miljö

Sensorisk överkänslighet

Tas allt för lite i beaktande

Ett stort problem för många barn

Kan vara antingen under eller överkänsliga

Kan hos en person förekomma inom bara ett sinnesområde eller inom flera olika sinnen

Kan vara svårare under vissa perioder eller i vissa miljöer.

Om förhandsstressen är större är toleransen också mindre

Kan finnas i ett eller flera områden

överkänslighet för ljud

taktil överkänslighet

överkänsligt luktsinne

över -underkänsligt smaksinne

visuell överkänslighet

vestibulära sinnet

smärta och temperatur

Hur bemöta sensorisk känslighet ?

ge personen en möjlighet att vara förberedd, att själv få välja.

berätta hur länge ett ljud, lukt, beröring pågår
använd sociala berättelser.

gör checklistor på hur svårt barnet uppfattar olika
sinnesupplevelser, vilka platser/situationer är
svåra, var medveten om dem

gör en långsiktig plan, med t.ex hjälp av Kat-kit
tillåt olika system, hjälpmedel (mp3, öronproppar,
äta ensam m.m)

Praktiska tips i vardagen som varit lyckade

Fota läxorna från tavlan med telefonen

Ha olika stresstermometrar nära till hands

Olika "pilla saker" t.ex modeller

Påminnelse lappar vid problemlösning

Rast aktiviteter

Olika poängsystem/belöningssystem

Hjälp barnet att bli medveten om sin "fart" hjälp att växla ner

Olika lugna platser under dagen "hjärnvila"

Janis stödåtgärder idag

Handlingsplan för
ute och inne rast

Inne raster
Under dagen

Hörlurar
stundvis

Sittkudde i skolan

Bolltäcke hemma

"pilla" saker till
lektionen

arbetsordningar

termometer

**Regelbundna
Träffar med
nätverket**

När vi inte får vardagen att fungera

samlar alla berörda, samlar informationen kring
vad är svårt, vad fungerar inte

gå igenom alla sekvenser under dagen, ringa in
speciellt svåra stunder

kartlägg barnets styrkor och svagheter

kartlägg barnets sinnes upplevelser

utgå ifrån barnets sätt att tänka/logik

be om handledning

Arbetsglädje till er alla!!!

Tack!